

Nebi Miş

nmis@setav.org

TÜRKİYE'NİN KRİZ YÖNETİM BAŞARISI

TÜRKİYE ALTYAPI VE KRİZ YÖNETİMİ OLARAK KORONAVİRÜSE EN HAZIRLIKLI ÜLKELERDEN BİRİDİ. İLK VAKANIN GÖRÜLMESİNDEN İTİBAREN TÜRKİYE, SALGININ YÖNETİLMESİNDE, ALINACAK ÖNLEMLERDE, TEST UYGULAMALARINDA, DÜNYADAKİ VATANDAŞLARINI GETİREREK ONLARA DEVLET GÖZETİMİNDE KARANTİNA UYGULANMASINDA İYİ BİR KRİZ YÖNETİMİ BAŞARISI GÖSTERDİ.

Dünya, koronavirüs salgınına hazırlıksız yakalandı. Çin Covid-19'la mücadele ederken dünyanın geri kalan ülkelerinin birçoğu, tehdidi hafife aldı. Çin'in otoriter ve şeffaf olmayan yönetiminden dolayı krizi yönetemediği söylendi. Wuhan'daki salgını tespit edip sosyal medya üzerinden uyarı yapan doktora Pekin yönetiminin soruşturma açması, dünyanın geri kalanının Çin'e yönelik kuşkusunu, haklı olarak artırdı. Dolayısıyla tehdit kendi ülkelerine geldiğinde, Çin gibi davranmayacakları için krizi yönetebileceklerini düşündüler.

Lekelenmiş Batı Markası

Tehdidi ilk başta ciddiye almayan ülke liderlerinin başında ABD Başkanı Trump vardı. Başlarda, kendi ifadesiyle "Çin Virüsü"nü normal bir grip gibi atlatılacağını ve ABD'nin her anlamda hazır olduğunu duyurdu. Kimi zaman medyayı, koronavirüs tehlikesini olabildiğince kötü göstermekle ve mali piyasalar üzerinde olumsuz etki yapmakla suçladı. Kimi zaman da, Demokratların yeni bir aldatmaca olarak virüsü politikleştirdiklerini söyledi. ABD'nin harika durumda olduğunu belirtmekten de geri durmadı. Sağlık hizmetlerinin ve testlerin pahalı olması nedeniyle yeterli hizmetin sunulmadığı suçlaması ile karşılıncı "Ben bu konuda sorumluluk almıyorum" diyerek işin içinden çıkmaya çalıştı. Ülkesindeki tehdit başkanlık seçimlerini kaybettirecek boyuta gelince ise Alman bilim insanlarına çok büyük miktarda para teklif ederek geliştirilmesi muhtemel aşının münhasır haklarının ABD'nin tekeline alınması için uğraşmak zorunda kaldı.

Çin'deki virüsün yerel kalacağını düşünen ülkelerden biri de İngiliz hükümetiydi. Birçok ülkeden farklı bir strateji deneyerek "sürü bağımsızlığı kazanma" yoluyla tehdidi

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Cumhurbaşkanlığı Kabinesi ile video konferans toplantısı gerçekleştirdi. Erdoğan başkanlığındaki görüşmeye, İletişim Başkanı Fahrettin Altun ve Cumhurbaşkanlığı Sözcüsü İbrahim Kalın da katıldı. (30 Mart 2020)

Ekonomide erken dönemde alınacak önlemler Cumhurbaşkanlığı Recep Tayyip Erdoğan tarafından tüm paydaşların da katıldığı bir toplantı ile açıklandı. Krizin iletişim yönetimi, hem Sağlık Bakanlığı hem de İletişim Başkanlığı tarafından şeffaf bir şekilde yürütüldü. Yaşlı ve dezavantajlı toplum kesimlerinin ihtiyaçları evlerinde karşılandı.

bertaraf edeceğini düşündü. Başbakan Boris Johnson, hayatı kısıtlayan tedbirler almayacağını ve tedbirleri "kişisel sorumluluk ve duyarlı vatandaşlık" temelinde bireysel iradeye bırakacağını duyurdu. "Seçilmiş" ağır vakalar haricinde virüs testinin yapılmaması da ilk başlarda benimsenen bir yöntemdi. İngiliz sağlık sisteminin salgınla baş edemeyeceği korkusu ve ekonomik açıdan ortaya çıkabilecek belirsizliği öngöremediği için bu kararın alındığı İngiliz medyasında uzun süre tartışıldı. Virüs kraliyet ailesine ve Başbakan Johnson'a kadar ulaşınca hükümet, krize karşı zamanında önlemleri almamakla ve tehdidi hafife almakla suçlandı. İngilizler, başta öngördükleri kriz yönetiminden tam bir "u dönüşü" yapmak zorunda kaldılar.

İtalya ve İspanya da tehdidi ilk başta hafife aldı. Gerekli hazırlıkları yapmadıkları için yeterli olmayan sağlık sistemleri erkenden çöktü. Kriz bu ülkelerde o kadar kötü yönetildi ki, doktorlar; kurtarılacak ve kurtarılmayacak hastaların durumunu değerlendirerek, daha az riskli olanı seçip diğerini doğrudan ölüme terk etmek zorunda kaldıkları korkunç bir "seleksiyon" yöntemine başvurdular. Bu iki ülke, krizin altında kaldığı için dünyadan yardım istemek zorunda kaldı. Ölümlerin nispeten az olduğu Fransa'da da hükümet, süreci kötü yönetmekle ve koronavirüsün ülkeyi etkisi altına aldığı bir dönemde yerel seçimlerin ilk turunu ertelememekle suçlandı. Ayrıca bu ülkeler, zamanında gerekli önlemleri almadığı ve sağlık sektörüne yeterince yatırım yapmadığı için tıbbi cihazlar ve maske gibi koruyucu ekipmanların bile yetersizliğinden dolayı, yüzlerce sağlık çalışanını kaybettiler. Dolayısıyla tanınmış uluslararası ilişkiler kuramcısı Stephen M. Walt'un tanımlaması ile Avrupa ve ABD'de salgına karşı verilen tepkiler, yavaş ve gelişigüzel olduğu için "Batı markasının üzeri lekelenmiş oldu."

Tecrübe ve Yetkinlik

Türkiye'ye gelirsek... 31 Aralık 2019'da Çin'in Wuhan kentinde hızla yayılan yeni tip bir virüsün varlığı keşfedildi. 10 Mart'a gelindiğinde dünya genelinde gerçekleşen

Kaynak: AA

Cumhurbaşkanı Erdoğan koronavirüsle mücadelede yeni tedbirleri açıkladı

Cumhurbaşkanı
**RECEP TAYYIP
ERDOĞAN**

- Sehirler arası seyahatler valilik iznine bağlandı
- Özel sektörde de minimum personelle esnek çalışma sistemine geçildi
- Yurt dışı uçuşlar tamamen sona erdirildi
- Askerler 14 gün karantina kuralına uygun şekilde celp ve terhis uygulamasına tabi tutulacak
- Tüm illerde valiliklerin başkanlığında pandemi kurulu oluşturularak alınan tedbirlerin takibi yapılacak
- Piknik alanları, ormanlar, ören yerleri gibi alanlar hafta sonu kapalı olacak, hafta içi de bu alanlarda toplu olarak bir arada bulunulmayacak
- Toplu taşıma araçlarında seyrek oturma düzeni uygulanacaktır

"Hiçbir musibetin bizim gücümüzden büyük olmadığı inancıyla Kovid 19 ile mücadelemizi milletimizle birlikte kararlılıkla sürdürüyoruz."

"İnsanlığın karşı karşıya kaldığı bu krizin üstesinden gelebilmek için daha çok fedakarlık yapmamız gereken bir döneme girdik."

"Rehavete kapılmayacağız çünkü karşımızdaki tehdit çok ciddidir"

"Birliğimizi, beraberliğimizi, kardeşliğimizi, dayanışmamızı ne kadar güçlü tutarsak Allah'ın izniyle bu süreçten o kadar az hasarla çıkarız"

"Hamdolsun ilaç ve gıda konusunda hiçbir sıkıntımız yoktur"

"Paniğe asla kapılmayacağız çünkü bu tehdide karşı gerçekten sağlam bir mücadele yürütüyoruz."

"Hayatın tüm alanlarını kapsayan tedbirlerle hastalık zincirinin bir an önce kırılmasını sağlamayı amaçlıyoruz"

"Bu ülkede hiç kimsenin aç kalmasına da açlıkta kalmasına da mağduriyetine de istiskaline de izin vermeyiz."

"Tam bakanlıklarımız ve kurumlarımız seferberlik ruhuyla çalışıyor"

"Dünyanın nüfusuna göre en çok yoğun bakım yatağına sahip ülkesiyiz, solunum cihazı üretimi konusunda hızlı mesafe kat ediyoruz."

"Türkiye bu hastalığı yenebilecek güce ve imkana, milletimiz de alınan tedbirleri hassasiyetle uygulayacak dirayete sahiptir."

"Tedbirler 30 büyükşehirimizin tamamında titizlikle uygulamaya geçmiştir."

Türkiye, virüsün erken yayılma potansiyeli gösterebileceği ülkelerin başında gelmekteydi. Sınır komşusu İran erken dönemde bir felaketi yaşadı. Çevresi çökmüş devletlerle çevrili ve dört milyon mülteciye ev sahipliği yapıyor. Buna rağmen, virüsün gelmesi mümkün olduğunca geciktirildi. Virüsün geç gelmesinin avantajları da kullanıldı. Öncelikle, dünya virüsün birçok özelliğini Mart başına kadar keşfetmişti. Virüsün özellikleri, nasıl yayıldığı, ne tür tedavilerle geciktirildiği, hangi önlemlerin alınabileceği ile ilgili epeyce bir bilgi birikimi oluşmuştu. Bu süre içinde toplum, virüsün tehlikelerine karşı da bilinçlendi.

İlk vakanın görülmesinden itibaren ise Türkiye, salgının yönetilmesinde, alınacak önlemlerde, test uygulamalarında, dünyadaki vatandaşlarını getirerek onlara devlet gözetiminde karantina uygulanmasında iyi bir kriz yönetimi başarısı gösterdi. Toplumsal tüketim ve ihtiyaç mallarının tedarikinde herhangi bir sorun yaşanmadı. Hem hijyen hem de gıda maddelerinin zamanında market raflarına bolca ulaştırılması, toplumsal paniğin ortaya çıkmasını engelledi. Ekonomide erken dönemde alınacak önlemler Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan tarafından tüm paydaşların da katıldığı bir toplantı ile açıklandı. Krizin iletişim yönetimi, hem Sağlık Bakanlığı hem de İletişim Başkanlığı tarafından şeffaf bir şekilde yürütüldü. Yaşlı ve dezavantajlı toplum kesimlerinin ihtiyaçları evlerinde karşılandı.

Başarı Getiren Dinamikler

Türkiye'nin krizi başarı ile yönetmesinde öne çıkan üç önemli faktör bulunmakta. Bunlardan ilki, krizlere karşı ülkenin kazandığı bağışıklık. Son 10 yıllık dönemde devlet ve hükümet birçok krizle yüzleşti.

Erişkin ve çocuk yoğun bakımlar dahil 100 bin kişiye, Almanya'da 29, İtalya'da 13, Fransa'da 12 yoğun bakım yatağı düşüyorken Türkiye'de bu sayı 40'ın üzerinde. Dolayısıyla sağlık sektöründe dünyanın önde gelen ülkelerinden biri olması Türkiye'nin krizle mücadelesini kolaylaştırıyor.

toplam ölüm sayısı 4 bini, İtalya'da vaka sayısı 10 bini geçmiş ve ölü sayısı 631'e yükselmisti. Söz konusu tarihte, Avrupa'nın hemen tüm ülkelerinde vaka sayıları ve ölüm sayıları giderek artmış ve virüs tüm ülkelere yayılmıştı. İşte böyle bir dönemde, yani 10 Mart'ı 11 Mart'ta bağlayan gece saat 00:30'da Sağlık Bakanı Fahrettin Koca, yaptığı basın toplantısında bir kişinin Covid-19 testinin pozitif çıktığını, bu kişinin Avrupa'dan geldiğini ve kendisiyle birlikte yakınlarının da karantinaya alındığını duyurdu.

Türkiye altyapı ve kriz yönetimi olarak koronavirüse en hazırlıklı ülkelerden biriydi. 10 Ocak gibi erken bir tarihte Sağlık Bakanı Fahrettin Koca'nın başkanlığında, daha önceki yıllarda hazırlanan "Pandemik İnfluenza Ulusal Hazırlık Planı"na göre Bilim Kurulu oluşturuldu. Hükümet, Bilim Kurulu'nun tavsiyeleriyle, meselenin sağlık, toplumsal ve ekonomik yönlerini de göz önünde bulundurarak hızlı ve etkin kararlar aldı. Mart sonu itibarıyla, kriz yönetimi konusunda örnek ülkelerden biriydi. Öncelikle, virüsün ülke gelmesi geciktirildi.

Gezi Parkı şiddet eylemlerinden 17-25 Aralık yargı ve emniyet darbesine, hendek ve barikat terörü ile mücadeleden 15 Temmuz darbe girişimine ve art arda yaşanan depremlerden mülteci sorunlarına, içerde ve sınır ötesinde yürütülen terörle mücadele eylemlerine kadar birçok alanda devlet ve hükümet çok ağır krizlerin altından kalktı. Ekonomik saldırılarla yüzleşti. Önlemler konusunda farklı stratejileri denedi. Her krizde yeniden sınandı, tecrübe edildi, bilinçlendi. Devlet, toplum ve kurumlar krizlere karşı direnç kazandı. Siyaset kurumu, kriz yönetiminde siyasal öğrenme süreçlerini geliştirdi.

İkinci olarak, mevcut AK Parti iktidarı, tüm eleştirilere rağmen, devletin altyapısını güçlendirme konusunda çok büyük yatırımlara imza attı. Konumuzla ilgili bakımından örneğin sağlık sektörüne özel bir önem verdi. Muhalefetin şehir hastanelerinin yapımına karşı çıkıp, "ülkede bu kadar hastalık yoksa ne yapacağız" eleştirisine rağmen bu alanda attığı yatırımlardan geri adım atmadı. Türkiye'de 2012'den 2018'e kadar 100 bin kişi başına düşen erişkin yoğun bakım yatak sayısı bakımından, yüzde 46'lık bir artış sağlandı. Ayrıca erişkin ve çocuk yoğun bakımlar dahil 100 bin kişiye, Almanya'da 29, İtalya'da 13, Fransa'da 12 yoğun bakım yatağı düşüyorken Türkiye'de bu sayı 40'ın üzerinde. Dolayısıyla sağlık sektöründe dünyanın önde gelen ülkelerinden biri olması Türkiye'nin krizle mücadelesini kolaylaştırıyor.

Üçüncü olarak, siyasal sistemin değişmesi devletin etkin ve hızlı karar almasını kolaylaştırıyor. Cumhurbaşkanlığı Hükümet sistemine geçilmesiyle, devlet yeniden yapılandırıldı. Karar alma mekanizmalarında bürokratik ara kademeler kaldırıldı. Bakanlıklar ve ilgili kurumlar yeni sisteme göre dizayn edildi. Yürütmenin iki başlı yapısı, seçilmiş cumhurbaşkanında teke indirildiği için bürokrasinin

işletilmesi ve karar alma süreçleri kolaylaştırıldı. Karar mekanizmaları hızlandırıldı. Bakanların, sektör içerisinden gelmesi birçok bakanlıkta yetkinliğin önemini ortaya çıkardı.

Dördüncü olarak siyasi liderliğin etkisini vurgulamak gerekir. Cumhurbaşkanı Erdoğan, sıradan bir siyasi lider değil. Toplumun büyük kesimlerinin desteğini alan, toplumla arasında özel bir bağ oluşturan bir lider. Aynı zamanda demokratik bir ülkede, eşine az rastlanır bir istisnailikle, 18 yıldır partisi ve kendisi seçimleri kazanarak kesintisiz iktidarda. Dolayısıyla sürekli krizlerle sınıranarak ve yüzleşerek her krizden güçlenerek çıkması, kriz yönetimi konusunda bilgi birikimi ve tecrübenin oluşmasını beraberinde getiriyor. Krizlerin nasıl yönetileceği ile ilgili deneyim, hızlı karar almayı ve devlet çarkının etkin işletilmesini kolaylaştırıyor. Uzun süreli ve kesintisiz yönetim, hangi kararların ne zaman ve ne süreçte alınacağını bilgisini sağlıyor.

Dolayısıyla bu açıardan bakıldığında Türkiye'nin kriz yönetim kapasitesinin oldukça gelişmiş olduğunu söylemek mümkün. Türkiye'nin krizlere hazırlıklı olduğunu, koronavirüs sonrası dünyanın hangi yöne gideceğine yönelik tartışmalar üzerinden de test etmek mümkün. Dünyanın geleceğinin ne yöne gideceğine dair farklı varsayımlar ve öngörüler var. Bu öngörüler içinde; liberal devlet anlayışının gerileyerek güçlü ulus devlete yönelik eğilimin artacağı, yerleşme adımlarının hızlanacağı ve popülist siyasetçiler yerine güçlü ve güvenilir siyasi liderliklerin öne çıkacağı başlıkları dikkat çekiyor.

Güçlü Devlet Beklentisi

Bu krizin ardından devletlerin piyasa üzerinden etkinliğinin artacağını artık herkes kabul ediyor. Bu bağlamda, hükümetlerin piyasalara müdahalesinin gerekliliği, güçlü devlete rağbeti artıracaktır.

Örneğin, krizin toplumsal maliyetini azaltmaya dönük devlet bankaları üzerinden piyasaya müdahaleler, devletin ekonomide güçlü bir şekilde var olması beklentilerini şimdiden yükseltmiş durumda. Özellikle krizle birlikte ülkelerin kendi kendine yeterlilik alanlarının genişlemesi gerekliliği de ortaya çıktı. Dolayısıyla gelecek dönemde, uluslararası ekonomi ve ticarete yaşanacak değişimler, devletleri, bazı maliyetlere katlanma pahasına, "yerleşme" arayışına iteceği bir zorunluluk olarak karşımıza çıkıyor. Ayrıca krizlere hazırlık ve zamanında müdahale konusunda siyasi liderliklerin ve etkin hükümetlerin ne kadar önemli olduğu bu krizle birlikte görüldü.

Son yıllarda dünyada -ve bu yerel seçimlerde Türkiye'de gördüğümüz gibi- popülist siyasetçiler ve siyasal anlayışlar yükseliyordu. Bu bağlamda, toplumsal popülist siyasetçileri de test etmiş oldular. Önümüzdeki dönemde tüm dünyada, güven veren, ayakları yere basan, krizleri yönetebilen, tecrübeli siyasi liderlikler, siyasi partiler ve yönetimler yükselecek. Güçlü siyasi liderlik ve hızlı karar alıp hayata geçiren siyasi sistemler ve etkin hükümetler öne çıkacak.

Türkiye'de mevcut iktidar ve Erdoğan yönetimleri, uzun süredir "yerli ve milli" bir siyaseti öncelikliyorlar. Devletin hem kurumsal mekanizmalarının hem de etkinliğinin güçlenmesi için sistem değişimine bile gidildi. Savunma sanayi, sağlık sektörü ve teknolojik yatırımlarda yerli üretim imkanlarının artırılmasına yönelik kararlı adımlar atıyorlar. Bu açıardan bakıldığında, koronavirüs sonrası dünyanın gideceği yön, Türkiye'de son yıllarda atılan adımların ve yürütülen siyasetin haklılığını gösteriyor. Sonuç olarak, koronavirüs sonrası dünyanın geleceğine yönelik öngörülere baktığımızda, Türkiye'nin bu konuda epeyce yol aldığını tespit etmek zor değil. **K**

Önümüzdeki dönemde tüm dünyada, güven veren, ayakları yere basan, krizleri yönetebilen, tecrübeli siyasi liderlikler, siyasi partiler ve yönetimler yükselecek. Güçlü siyasi liderlik ve hızlı karar alıp hayata geçiren siyasi sistemler ve etkin hükümetler öne çıkacak.